

Özel Askerî Şirketler: Rusya Örneği

18. yüzyılda bütün devletlerin temel işlevleri/görevleri arasında savunma ve güvenliği de sayan Adam Smith günümüzde yaşasaydı muhtemelen bu düşüncesine en çok yine kendisi itiraz ederdi. Smith'in bu düşüncesinin temelinde mülkiyet haklarının ve özgürlüğü koruma fikrinin yattığı bilinmekle birlikte, o dönemde savunmanın özel bireyler tarafından kârlı bulunmamasının da etkili olduğu söylenebilir. Ancak 21. yüzyılda özel askerî şirketlerin (ÖAŞ) oynamaya başladığı rol, devletlerin geleneksel işlevlerinin (savunma ve güvenlik) bir kısmını özel sektöre devretme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Devletin bu işlevini kârlı bir işe dönüştüren ana unsur ise, dünya genelinde yayılan çok uluslu şirketlerdir; daha doğrusu bu şirketlerin çıkarlarıdır. Nitekim ÖAŞ'ler yalnızca devletin dış politikasını değil, aynı zamanda çok uluslu şirketlerin çıkarlarını üstü kapalı ifade eden bir aracı hâline gelmiştir.

ÖAŞ'lerin tarihi, paralı askerliğe bağlı olarak yüzyıllar öncesine kadar götürülebilse de günümüzde faaliyet yürüten ÖAŞ'leri anlamak için 20. yüzyılın ortalarına bakmak yeterli olacaktır. Bu bağlamda mevcut ÖAŞ'lerin Soğuk Savaş sırasında sömürge sisteminin çökmeye başlamasıyla ortaya çıktığı görülmektedir. Üstelik İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle çok sayıda eski askerî personelin boşta kalması da bu sektöre önemli bir ivme kazandırmıştır. Bu süreçte sömürge ülkelerinde başlayan bağımsızlık mücadeleleri, "metropollerin" şiddetli direnişleriyle karşı karşıya kalmıştır. Aynı zamanda kolektif Batı ile Sovyetler Birliği önderliğindeki Doğu Bloğu arasında, bağımsızlıklarını yeni elde eden bu ülkeleri kendi etki alanlarına dâhil etme adına ciddi bir rekabet de başlamıştır. Ancak çoğu durumda büyük güçlerin kendi amaçlarına ulaşmak için düzenli orduları harekete geçirmeleri imkânsız olduğundan, bu ülkelerin istihbarat teşkilatları kendi devletlerinin çıkarları doğrultusunda özel paralı askerlerin hizmetlerine başvurmuştur.

Resmî olarak ilk ÖAŞ İngiltere'de tescil edilmiştir. 1941'de teğmen rütbesindeyken Büyük Britanya'nın Özel Hava Servisi'ni (SAS) kuran Archibald David Stirling, askerî kariyerini bıraktıktan sonra, 1967 yılında *Watchguard International* isimli ÖAŞ'yi kurmuştur. Büyük Britanya'nın müttefik devletleriyle yapılan anlaşmaların yerine getirilmesine öncelik veren bu şirketin imzaladığı tüm sözleşmeler, İngiltere Dışişleri Bakanlığınca da kayıt altına alınmıştır. *Watchguard International*, belirli sorunlu alanlarda faaliyet gösterirken ortaya çıkabilecek riskler hakkında devlet kurumlarına ve ticari işletmelere danışmanlık yapmanın yanı sıra düzenli silahlı kuvvetlerin çeşitli nedenlerle operasyon yapamadığı bölgelerde operasyonlar da yürütmüştür. Bu şirketin kilit ilgi alanı başlangıçta Arap Yarımadası iken, şirket daha sonraları Stirling tarafından kurulan diğer ÖAŞ'lerle birlikte Latin Amerika ülkeleri, Kenya, Zambiya, Tanzanya, Malavi ve Sierra Leone'de de faaliyetler yürütmeye başlamıştır. Söz konusu şirketlerin öne çıkan faaliyet alanı ise, sayılan ülkelerin güvenlik güçlerine askerî eğitim vermektir.

1970'lerin ortasından itibaren Amerikalıların hızla bu sektöre girmesi, bu alandaki ticaretin yeni bir ivme kazanmasına neden olmuştur. Böylece İngiliz ve Fransız ÖAŞ'ler daha çok Afrika ülkelerinde faaliyet gösterirken Ortadoğu ülkelerinde Amerikalı ÖAŞ'ler öne çıkmıştır. Bu sürecin sonunda ABD'de *Blackwater Security Consulting of Erik Prince* (ACADEMI), *Military Professional Resources Incorporated* (MPRI), *DynCorp* ve *Kellogg Brown & Root* (KBR Inc.) gibi tanınmış ÖAŞ'ler ortaya çıkmıştır.

ÖAŞ'ler Soğuk Savaş sırasındaki nüfuz alanı mücadelesinde, esas olarak Batı istihbarat servisleri tarafından kullanılmıştır. Sovyetler Birliği ise silahlı kuvvetlerinin özel birimlerini kullanma veya diğer sosyalist ülkelerin "enternasyonalist savaşçıların" potansiyellerinden yararlanma imkânına sahip olduğundan bu tür yapılara ihtiyaç duymamıştır. Nitekim Angola, Mozambik, Libya, Etiyopya, Yemen, Suriye ve Mısır'daki askerî çatışmalara on binlerce Sovyet askerinin katıldığı bilinmektedir.

Bu bağlamda bütün sektörlerde olduğu gibi savunma sektöründe de demokratik kontrolün daha güçlü olduğu Batı ülkelerinde askerî gücü kullanmanın belli sınırlamaları vardır. Bu nedenle de özellikle bu ülkelerde ÖAŞ'ler istihbarat servisleri tarafından ciddi talep görmüştür. Her şeyin devlet tarafından kontrol edildiği Sovyetler Birliği gibi ülkelerde ise ÖAŞ'lere çok fazla ihtiyaç olmamıştır.

Burada belirtilmesi gereken bir diğer nokta ise, Batılı devletlerin bu alanda izlediği stratejinin altında yatan temel faktörün -sosyalist ülkelere farklı olarak- ideolojik değil, finansal ve ekonomik olmasıdır. Bu bağlamda Batılı istihbarat servislerinin ve onlar tarafından kontrol edilen ÖAŞ'lerin eylem ve faaliyetleri büyük ölçüde ulus ötesi şirketlerin çıkarları tarafından belirlenmiştir. Görünüşe göre bu çıkarlar günümüzde de ÖAŞ'leri kullanmada lider konumunda olan ABD'nin istihbarat servisi tarafından dikkate alınmaktadır.

1980 ve 1990'larda dünya genelinde Soğuk Savaş'ın bitmesi, Sovyetler Birliği ve Yugoslavya gibi ülkelerin dağılması, Güney Afrika'daki *apartheid* rejimin sona ermesi gibi gelişmeler, ÖAŞ'lerin sayısının artmasına ve bu alandaki ticaretin büyümesine neden olmuştur. Bütün bu gelişmelerin bir sonucu olarak dünyanın her yanında çıkan bölgesel çatışmalarla birlikte ÖAŞ'lere olan talep de belirgin şekilde artmıştır. Bu süreçte büyük güçlerin askerî harcamalarını azaltmasıyla birlikte çok sayıda profesyonel askerî personelin terhis edilmesi, ÖAŞ'lere yönelik arzın da yükselmesine sebep olmuştur. Zira deneyimlerini sermayeye dönüştürmek isteyen çok sayıda işsiz askerî personel ortaya çıkmıştır.

2000'lerin başında Afganistan ve Irak savaşlarıyla birlikte ÖAŞ sektöründeki büyüme daha da hızlanmıştır. Bunun en temel nedenlerinden biri, ÖAŞ'lerin düzenli ordulardan farklı olarak çok daha esnek ve hareket alanlarının çok daha geniş olmasıdır; çünkü ÖAŞ'ler düzenli ordular gibi herhangi bir siyasi kısıtlamaya tabi değildir. Örneğin düzenli ordu genellikle siyasi yönetimin izni olmadan düşmanla görüşme yapamaz, bu görev siyasilere bırakılır; ancak ÖAŞ'ler için böyle bir sınırlama yoktur ve önemli olan tek şey sahadaki başarıdır. İkinci neden ise ÖAŞ'lerle devlet arasındaki esnek ilişkidir; yani ÖAŞ'ler bir taraftan -ABD Dışişleri Bakanlığı, Pentagon ve CIA gibi- devlet kurumlarının çıkarları doğrultusunda faaliyetler yürütürken diğer taraftan söz konusu kurumlar gerektiğinde kendilerini ÖAŞ'lerin faaliyetlerinden soyutlayabilmektedir. Kısacası devletler, kendilerini bu şirketlerden sorumlu görmedikleri için onlarla çalışmayı tercih etmektedir. Nitekim kâr amacı taşıyan kurumlar olan ÖAŞ'lerin faaliyetlerinden de devletler hiçbir şekilde sorumlu tutulamamaktadır.

Dünya geneline bakıldığında, ÖAŞ'lerin ortalama 200-250 milyar dolarlık bir pazar oluşturduğu tahmin edilmektedir. Nitekim günümüzde ÖAŞ'ler sadece birer ticari işletme değil, büyük devletlerle çalışan çeşitli ulus ötesi şirketlerin de bir parçasıdır. Dünyanın en büyük özel askerî hizmet sağlayıcısı olan ABD'deki *Constellis Group*, bu bağlamda iyi bir örnektir. ABD hükümeti ve çeşitli ulus ötesi şirketler için hizmet veren bu yapı, âdeta bir ticaret imparatorluğudur. *ACADEMI*, *Olive Group*, *Triple Canopy*, *Centerra*, *OMNIPLEX*, *TDI*, *Edinburgh International* ve *Strategic Social* gibi dünyanın önde gelen ÖAŞ'leri bu şirketin yan kuruluşudur. Sonuç olarak günümüzde ABD, özel askerî hizmetler sektörünü büyük bir pazara dönüştürmeyi başarmıştır.

Rus Özel Askerî Şirketleri: “Makul İnkâr Edilebilirlik” Aracı

Rusya'daki ÖAŞ'lerin geçmişi oldukça karmaşıktır. Zira Batılı ülkelerdekilerden farklı olarak Rus ÖAŞ'lerin ortaya çıkışını belli bir tarihe bağlamak güçtür. Daha çok birbirine bağlı bir dizi gelişme sonucu kurulmuşlardır. Ancak bütün bu gelişmeler öyle ya da böyle Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle ilgilidir. Bu gelişmelerden ilki, eski Sovyet topraklarında çıkan çeşitli bölgesel çatışmalardır; bu çatışmalar daha sonraki sıcak çatışmalarda -Ukrayna'nın doğusunda olduğu gibi- yer alacak “militanların” ortaya çıkmasına neden olmuştur. İkincisi, Sovyetler Birliği'nin dağıldığı bir ortamda suç oranının zirve yapmasıdır; bu durum doğmakta olan oligarşinin çıkarlarına hizmet eden “özel ordu”nun kurulmasına yol açmıştır. Üçüncüsü ise, 1990'larda profesyonel askerlik yapmış kişilerden oluşan yarı özel güvenlik şirketlerinin ortaya çıkmasıdır. Nitekim bu şirketler Rus ÖAŞ'lerin öncüleri kabul edilmektedir. Örneğin *Wagner*'in selefi olan *Slavonic Corps*, *Moran Security Group* adlı güvenlik şirketinden çıkmıştır.

Modern Rus ÖAŞ'leri için ilham kaynağı olan ismin, 1989 yılında Güney Afrika'da *Executive Outcomes* adlı ilk yasal ÖAŞ'nin kurucusu Eben Barlow olduğu tahmin edilmektedir. 2010 yılında St. Petersburg Uluslararası Ekonomik Forumu'na konuşmacı olarak katılan Barlow'un resmî olarak planlanan programın yanı sıra gayriresmî bir toplantıda Rusya Genelkurmay Başkanlığı temsilcileriyle bir araya gelerek emekli askerî personel ve sözleşmeli askerlerden oluşan özel bir ordu projesini görüştüğü bilinmektedir.

Rus silahlı kuvvetleri himayesinde ÖAŞ'ler oluşturma düşüncesi ilk olarak 2010 yılında dile getirilmişse de gerçek anlamda ortaya çıkışları 2014 yılını bulmuştur. Rus *Wagner* paralı askerleri Kırım'ın ilhakı sonrasında Ukrayna'nın doğu bölgelerinde Ukrayna ordusuyla şiddetli silahlı çatışmalarda yer almıştır. O dönemde Ukrayna topraklarında yaşanan çatışmalara yaklaşık 2.500 *Wagner* militanının katıldığı tahmin edilmektedir.

2014'te Ukrayna'daki çatışmalardan sonra ÖAŞ'lerin önemini ve taşıdıkları potansiyel gücü gören Moskova, 2015 yılından itibaren Suriye'ye Rusya silahlı kuvvetleriyle yakın iş birliği içinde Esad rejiminin yanında savaşmak üzere ÖAŞ üyelerini göndermeye başlamıştır. Bu tarihten sonra *Wagner* başta olmak üzere Rus ÖAŞ'lerin Suriye ve Libya'da yürüttükleri faaliyetlere bakarak etkinlikleri hakkında da bazı

çıkarmalarda bulunmak mümkündür. Buna göre Rus ÖAŞ'lerinin nispeten az eğitilmiş ve dağınık yapıya sahip güçlere karşı yürütülen savaşlarda başarılı oldukları, ancak özellikle teknolojik anlamda üstün olan düzenli güçlerle mücadelede hiç etkin olmadıkları gözlenmektedir. Bu durum özellikle 2018 Deyrizor ve 2019 Trablus çatışmalarında açıkça ortaya çıkmıştır.

Ancak bütün eksiklerine rağmen ÖAŞ'ler Rusya için çok büyük avantajlar sağlamaktadır. Bunlardan en önemlisi de bu yapıların Rusya'ya "makul inkâr edilebilirlik" (*plausible deniability*) yöntemine başvurma imkânı vermeleridir. Buna göre ÖAŞ'lerin kullanılması Moskova'ya, sınırları dışındaki çatışmalarda yer alma sorumluluğundan ve olası askerî başarısızlıklardan kaçınma imkânı vermektedir. Bu bağlamda çatışma bölgelerindeki bütün sorumlulukları inkâr eden Moskova yönetiminin en önemli dayanağı ise, söz konusu ÖAŞ'lerin Rusya'da hiçbir yasal statülerinin olmamasıdır. Rusya'da ÖAŞ'lerin yasal statüye kavuşması için hazırlanan yasa tasarıları ülke parlamentosunda 2012, 2014 ve 2018 yıllarında üç defa gündeme getirilmiş olsa da bir sonuç alınamamıştır. İlk iki teklif, Rusya Savunma Bakanlığı'nın parlamentodaki lobisinin karşı çıkmasıyla reddedilmiştir; zira söz konusu yasa tasarıları ÖAŞ'lere lisans verme yetkisinin ve faaliyetlerinin kontrolünün tamamen Rusya istihbarat teşkilatı FSB'ye verilmesini öngörüyordu. Bu durumda Savunma Bakanlığı lobisi başta olmak üzere ülke yönetimindeki diğer kesimlerin de zaten çok güçlü olan istihbarat klanını daha da güçlendirmek istemedikleri anlaşılmaktadır. 2018 yılında ana rolün Savunma Bakanlığı'na verildiği yeni bir yasa tasarısı hazırlanmaya başlanmış olsa da aradan geçen dört yıla rağmen ÖAŞ'lerle ilgili yasal düzenleme konusunda henüz bir ilerleme kaydedilememiştir.

Bütün bu süreçten anlaşıldığı üzere, ÖAŞ'lerin Rusya'da yasal bir statüye sahip olmaması, en çok Moskova'nın lehine bir durumdur. Zira bu, *Wagner* grubu başta olmak üzere Suriye, Libya ve birçok Afrika ülkesinde faaliyet yürüten Rus ÖAŞ'lerinin Rusya devletiyle bağlantıları olduğuna dair birçok kanıt olmasına ve hatta Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in bu şirketlerin varlığını kabul etmesine rağmen Moskova'nın bu yapılarla ilgili kendisine yöneltilen suçlamaları inkâr etmesine imkân vermektedir. Aynı zamanda, çoğunlukla askerî eğitim ve danışmanlıkla uğraşan Batılı şirketlerden farklı olarak Rus ÖAŞ'lerin doğrudan askerî operasyonlara katıldığı ve genellikle silahlı kuvvetler tarafından gerçekleştirilen görevleri üstlendiği de bilinmektedir. Bu da Rusya yönetimine yabancı ülkelerdeki olası askerî başarısızlıkların sorumluluğunu üstlenmeme imkânı da vermektedir. Bunun en bariz örneği, 2018'de Suriye'nin Deyrizor bölgesinde yaşanmıştır. ABD silahlı kuvvetleri tarafından bölgeye gerçekleştirilen hava saldırısında çok sayıda Rus paralı askerî ölmüş ancak Rus ordusu bu bölgede kendisinin herhangi bir unsuru olmadığını açıklamıştır.

2014'ten günümüze kadar geçen sürede sadece *Wagner* grubunda en az 10.000 kişinin görev aldığı tahmin edilmektedir. Her ne kadar kendisi kabul etmese de *Wagner*'in sahibi olduğu bilinen Yevgeniy Prigojin'in Putin ile çok yakın bir ilişkisi olduğu da bilinmektedir. *Wagner* grubu, Ukrayna, Suriye ve Libya'dan sonra Rusya ve Afrika ülkeleri arasında artan askerî-teknik iş birliğinin devamı olarak Sahra altı Afrika'da da ortaya çıkmıştır.

Aslında Rus askerî danışmanların Afrika kıtasındaki varlığı 20. yüzyılın ortasında başlamış ve Angola'nın Sovyetler Birliği'nin kıta üzerindeki nüfuz mücadelesinin merkezi hâline geldiği 1960-1980 döneminde zirveye ulaşmıştır. 1980'lerin sonlarında Libya'da görev yapan Sovyet askerî danışmanları, Muammer Kaddafi'nin bazı komşu ülkelere karşı başlattığı bir dizi çatışmada da yer almıştır. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bu askerlerin çoğu bu ülkede özel askerî danışman statüsünde kalmaya devam etmiştir. Bu tarihten itibaren yaklaşık 2010'lara kadar geçen sürede Afrika kıtasındaki Rus özel askerî danışmanların faaliyetleri tek bir merkezden yönetilmediği için tutarlı bir sonuç elde edilememiştir. Zira Rus devleti bölgeye çok ilgisiz kalmıştır. Ancak 2010 sonrasında genel olarak Moskova'nın özel paralı askerliğe olan ilgisinin artması ve tutarlı bir politika izlemeye başlaması, Afrika kıtasında da gözle görülür sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Günümüzde Rus ÖAŞ'lerinin kıtadaki faaliyetlerinin doğrudan Rusya tarafından kontrol edildiği bilinen bir durumdur.

Öte yandan büyük devletlerin Afrika üzerinde devam eden güç mücadelesinde Rusya'nın başarı elde etmesinin oldukça zor olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Bunun en temel sebebi, Rusya'nın bu mücadeleye geç katılmış olmasıdır; ikincisi kendi ekonomisi zayıf olan Rusya'nın Afrika ülkelerine cazip gelebilecek herhangi bir ekonomik modeli yoktur; üçüncü sebepten dolayı bir yumuşak güç stratejisi bulunmamasıdır. Dolayısıyla bölgede diğer büyük güçlerle eşit bir mücadele yürütemeyen Moskova, doğal kaynaklar açısından zengin olan ancak sürekli istikrarsızlık ve terör tehdidiyle karşı karşıya bulunan Afrika ülkelerinin yönetimleriyle ÖAŞ'lerin hizmetleri üzerinden ilişki geliştirmek gibi bir strateji belirlemiş görünmektedir. Farklı bir ifadeyle "imtiyazlar karşılığında koruma" olarak tanımlanabilen bu strateji, sağlanan yarı askerî hizmetler karşılığında yerel işletmelerle kârlı sözleşmeler yapmak anlamına gelmektedir.

Rus ÖAŞ'lerinin Afrika kıtasındaki faaliyetlerinin ilk ortaya çıktığı ülke, yıllardır iç savaşla boğuşan Orta Afrika Cumhuriyeti'dir. İsyancılarla baş edemeyen Cumhurbaşkanı Faustin Archange Touadera, Moskova'dan yardım talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine Rusya 2018 yılında Orta Afrika Cumhuriyeti'ne askerî danışmanlar ve çok sayıda silah göndermiştir. Ancak resmî yollardan gönderilen bu askerî danışmanların yanında, gayriresmî olarak *Wagner* paralı askerleri de ülkeye gitmiştir. Söz konusu paralı askerlerin *Wagner*'in sahibi Prigojin ile bağlantılı *Lobaye Invest* şirketinin ülkedeki mal varlığını korumak adına gönderildikleri bilinmektedir. Ayrıca Prigojin için çalışan Valeriy Zaharov isimli eski istihbaratçı da Orta Afrika Cumhuriyeti cumhurbaşkanının ulusal güvenlik danışmanı olarak görevlendirilmiştir.

Rus özel paralı askerlerin Afrika'da görüldüğü ikinci ülke Sudan'dır. 2018 yılında iki ülke yöneticileri arasında imzalanan anlaşmayla birlikte *Wagner* grubu Sudan'daki faaliyetlerine başlamıştır. Üstelik söz konusu anlaşma kapsamında Prigojin ile ilişkili *M-Invest* firması, madencilik sektöründe imtiyaz almıştır. Bu tarihten itibaren Rus paralı askerleri Ömer el-Beşir güçlerine ülkedeki halk protestolarını bastırmada destek vermeye başlamıştır. Bundan dolayı uluslararası kamuoyu tarafından eleştirilen Moskova, ilk başta suçlamaları reddetse de daha sonra Sudan'da Rus ÖAŞ'lerinin varlığını kabul etmiş ancak görevlerinin askerî danışmanlıkla sınırlı olduğunu iddia etmiştir.

Rus ÖAŞ'lerinin Afrika kıtasındaki varlığı, Eylül 2021'de Batı medyasında Mali yönetiminin de *Wagner*'i ülkesine davete etmeye hazırlandığına dair haberlerin çıkmasıyla tekrar gündeme gelmiştir. Nitekim bugün Rus ÖAŞ'lerin toplam dokuz Afrika ülkesinde faaliyet yürüttüğü bilinmektedir. Bu ülkelerin bazılarındaki Rus paralı asker sayısı 2.000'i geçmektedir. Sonuç olarak Rus ÖAŞ'leri Afrika ülkelerinde genellikle orduya askerî eğitim verme, üst düzey yöneticilerin ve enerji tesislerin güvenliğini sağlama gibi hizmetler verirken bunun karşılığı olarak kendi yan kuruluşları için doğal kaynakların işletilmesi ve bu ülkelere silah ve teknoloji tedariki alanlarında çeşitli imtiyazlar almaktadır.

Sonuç

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ÖAŞ'lere yönelik hızla artan talebin arkasında, aslında bütün dünyayı kasıp kavuran küreselleşme sonucu ortaya çıkan bir dizi faktör bulunmaktadır. "Özel ordu" hizmetlerinin yüksek maliyeti nedeniyle ÖAŞ'lerin müşterileri genellikle büyük devletler, çok uluslu şirketler ve diğer devlet dışı örgütlerdir.

Bu bağlamda ÖAŞ'lerle çok uluslu şirketler arasındaki ilişkiler özellikle dikkate değerdir. Enerji kaynakları bakımında zengin ülkelerde yaşanan savaşlardan en fazla çok uluslu şirketler kâr elde etmektedir. Bu anlamda ÖAŞ'lerle çok uluslu şirketlerin savaşa olan ilgisi aynıdır; zira ÖAŞ'ler de en büyük geliri savaş bölgelerinden sağlamaktadır. Ayrıca devletlerin farklı nedenlerle -sorumluluktan kaçmak ve daha az maliyetli olduğu için- doğrudan yürütmek istemedikleri operasyonlar da ÖAŞ'lere devredilmektedir.

ÖAŞ'lerin hem avantaj hem de dezavantajları vardır. Avantajlar: 1) düzenli ordudan farklı olarak daha az maliyetli olmaları; 2) daha mobil olmaları; 3) ÖAŞ'lerin kayıplarının "müşterisi" olan devletin kamuoyunda büyük rahatsızlığa neden olmaması; 4) genellikle eski askerlerden oluştukları için çok daha profesyonel olmaları. Bunların yanı sıra ÖAŞ'lerin dezavantajları da vardır: 1) maddi kâr dışında başka bir motivasyon taşımamaları; 2) düzenli ordudan farklı olarak istedikleri takdirde devletin hiçbir teklifini kabul etmek durumunda olmamaları -yani devlete karşı sorumluluk taşımamaları; 3) devletler veya çok uluslu şirketlerle yaptıkları sözleşmelerin şartlarının belli/sınırlı olmasından dolayı hareket alanlarının çok kısıtlı olması.

Ayrıca ÖAŞ'lerin resmî olarak tescil edildikleri devletlerin talimatıyla hareket ettiği ve bunlar üzerinde etkin kontrole sahip oldukları gibi bir durumun ortaya çıkması hâlinde, söz konusu oluşumların uluslararası kamuoyu tarafından hukuka aykırı eylemlerinden dolayı sorumlu tutulabileceği de varsayılmaktadır. Dolayısıyla bu şirketlerin tescil edildiği devletlere büyük sorumluluk düşmektedir. Nitekim günümüzde kendi dış politikasında ÖAŞ'leri etkin olarak kullanmaya başlayan Rusya bu tür bir sorumluluğun altına girmek için ÖAŞ'lere yasal bir statü tanımamaktadır. Rus ÖAŞ'lerin tescilleri yabancı ülkelere yapılmaktadır.

Sonuç olarak birkaç on yıldır dünyanın içinde bulunduğu neoliberal düzen ve küreselleşmeyle birlikte, ÖAŞ'lerin rolü de artmaya başlamıştır. Üstelik devletle ÖAŞ'ler arasındaki bu simbiyozun mevcut dünya

düzeni devam ettiği sürece değişmeyeceği de anlaşılmaktadır. Marksist bakış açısıyla söylemek gerekirse ÖAŞ'ler dünyayı kendi aralarında bölen ve savaşın, yoksulluğın ve insanlığın tüm acılarının kaynağı olan kapitalistlerin baskı aracından başka bir şey değildir.